

Jan van Dijk.

LOTGEVALLEN

VAN EEN

Nederlandschen Kolonist

IN DE

BINNENLANDEN VAN ZUID-AFRIKA.

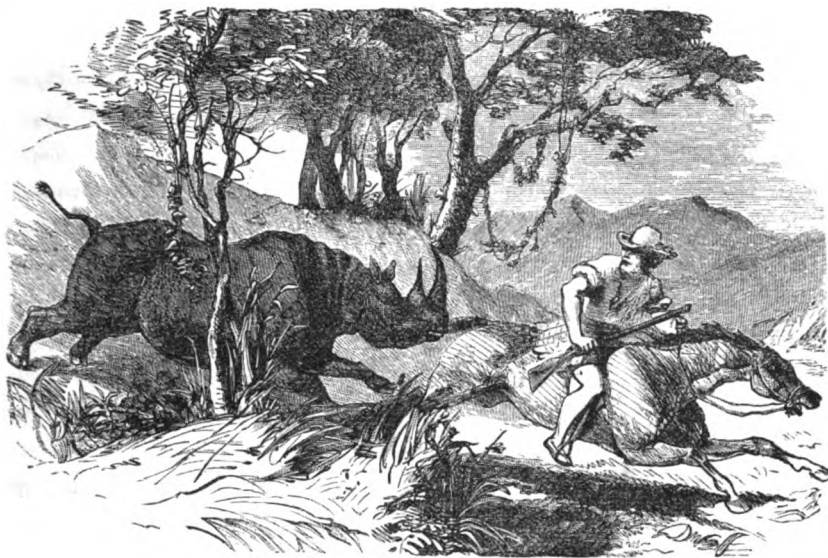
Bewerkt met gebruikmaking van de werken
van CUMMING, ANDERSON, GÉRARD,
LIVINGSTON, e. a.

Met 5 groote platen en ruim 100 in den tekst gedrukte afbeeldingen, betrekking hebbende tot de natuurlijke historie van dat land, en de zeden en levenswijze der bewoners in de omstreken van de

KAAP DE GOEDE HOOP.

—
ROTTERDAM, H. NIJGH.

—
1858.

Ontmoeting met den neushoorn.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

MEN VINDT EENE NIEUWE WOONPLAATS.

JAGT OP DE SPRINGBOKKEN. — AVONTUUR MET EEN NEUSHOORN. — EEN NIEUW ONGELUK. — EEN NWANABOOM. — VERDEBE ONGELUKKEN. — WANHOOP. — DE NIRUWE NEDERZETTING. — DE NEUSHOORN EN ZIJN GESLACHT. — DE KLO. — GEVECHT TUSSEN EEN OLIFANT EN EEN RHINOCEROS. — VAN DIJK VAT HET VOORNEMEN OP, OM ZIJN GELEDEN VERLIEZEN DOOR DE OLIFANTENJAGT TE HERSTELLEN. — TUSSEN TWEE STOELN.

Ook de achtergeblevenen hadden hunne avonturen gehad, en mede van een onangename aard. Alle schapen en geiten waren op eene zonderlinge wijs verdwenen.

„Gedurende den geheelen dag,” zoo verhaalde Eduard, „hadden wij aan de kraal gewerkt en die eindelijk klaar gekregen. Toen de avond viel, dreven wij het vee er binnen, molken de koeijen en begaven ons ter rust. Wij waren zeer vermoeid en sliepen den geheelen nacht zonder wakker te worden, hoewel er sjakals en hyenas in de nabijheid waren. 's Morgens dreven wij het vee naar de weide. Daar de mondvoorraad zeer verminderd was en ik geen schaaap slagten wilde, begaf

ik mij tegen den middag op weg, om zoo mogelijk een stuk wild te schieten. Toen ik na verloop van een paar uren buiten het dal kwam en eene grootere uitgestrektheid afzien kon, kon ik mijne oogen nauwelijks gelooven. De geheele vlakke in het Noord-Westen scheen uit eene enkele massa dieren te bestaan, wier ligtgele zijden en sneeuw witte strepen op den rug bewezen, dat het springbokken waren. Ik wilde niet midden onder den troep komen en wendde mij dus links, ten einde een kleinen heuvel te bereiken, die, naar het scheen, door water begrensd was. Mijn plan was om de kudde daar te laten voorbij trekken en een vetten bok te schieten, hetgeen mij niet moeilijk toescheen. Na een stevigen rid en na eene opene, slechts hier en daar met kreupelhout begroeide vlakke doorgevlogen te hebben, bereikte ik een mimosabosch, waarin klaarblijkelijk olifanten geweest waren, want vele stammen waren geknakt of vertreden.

„Nog altijd was de kudde rechts van mij en ik wilde juist eene poging doen om de hoogte te bereiken, toen de voorste dieren in dezelfde rigting zwenkten, welligt om het nabijzijnde water te bereiken. Ik had ter nauwernood den tijd, om mij tot schieten gereed te maken, zoo wild vlogen de dieren over de hoogte. Reeds had ik op den voorsten bok aangelegd, toen ik plotseling een kolossalen zwarten rhinoceros op mij zag aankomen. Zooals gij weet, had ik nog nooit tegenover zulk een dier gestaan: ik weet evenwel niet, of ik meer verheugd of verschrikt was. In allen geval begreep ik, dat ik mijn leermeester geen schande moest aandoen en reeds legde ik den vinger op den trekker van mijn geweer. De rhinoceros had mij nog niet gezien en evenmin op de kudde antilopen acht geslagen. Hij kwam op zijn gemak op mij af en bleef ongeveer vijftig schreden van mij staan, met zijne zijde naar mij gekeerd, terwijl hij op zijn gemak aan eene struik knabbelde. De rigting waarin hij stond, was al te verlokkelijk om het gunstige oogenblik voorbij te laten gaan. Ik gaf uit den zadel vuur en trof het kolossale dier achter den schouder, waarop het ongeveer honderd schreden ver, schijnbaar verbaasd wegliep, daarop staan bleef, eens omkeek en onmiddellijk daarna zich weder op de vlugt begaf. Nu kon ik mij niet meer bedwingen. Ik zette hem na, terwijl de laatste springbokken hem met onmiskenbare verwondering nakeken. Eindelijk gaf ik voor de tweede keer vuur, doch mijn paard was onrustig en ik schoot mis.

„Ik zette den rhinoceros inmiddels na, want in mijne onwetenschap

dacht ik, dat' hij eindelijk zou blijven staan (hetgeen de rhinoceros nooit doet); plotseling viel hij plat op den grond neder, zette echter, zoodra hij weder opgestaan was, zijn loop voort, als of er niets gebeurd ware. Ik werd het spelletje eindelijk moede, besloot dus om een eind aan de zaak te maken, gaf mijn paard de sporen en zwenkte regts af den weg op, welken de rhinoceros nemen wilde. Daarop vloog het monster met een luid snuiven op mij aan, en hoewel ik spoedig regtsomkeert maakte, volgde hij mij toch eenige honderd schreden ver, zoo hardnekkig en snel, dat hij weldra met zijn leelijken hoornachtigen snuit vlak achter mij was. Ik begon bang te worden. Het was een geluk voor mij, dat mijn paard zich ook bevreesd maakte en dus alle krachten inspande. Eindelijk scheen de rhinoceros het moede te worden mij te vervolgen, want plotseling sloeg hij weder den ouden weg in, waarop ik, volkomen voldaan met de kennismaking, van eene nadere ontmoeting afzag."

Bij dit verhaal van Eduard, klapte Saul met de tong uit louter plezier en ook van Dijks oogen flikkerden van vreugde over den moed van zijn zoon.

"Maar de springbok, waar bleef die?" vroeg hij, nadat hij zijn welgevallen over den moed van Eduard te kennen gegeven had.

"Hoor nu verder," ging deze voort. "Ik volgde den rhinoceros met de oogen, tot dat hij in het riet verdween, 't welk op een matigen afstand de watervlakte omzoomde. Toen eerst herinnerde ik mij den springbok en schier op hetzelfde oogenblik schoot mij te binnen, dat de zwerm antilopen wel eens den weg langs onze kraal kon nemen en alles met zich medeslepen. Ik dacht onmiddelijk aan onze schapen en geiten, want ik wist dat zij groot gevaar liepen en ik zette de kudde dus als een wind na. Ik zeg u, het was een jagen op leven en dood. Toen ik eindelijk den wagen met Marietje en de anderen in het gezicht kreeg en de laatste springbokken voorbij den wagen zag stuiven, merkte ik ook gelijktijdig, dat de schapen en geiten onder den troep geraakt en met deze verdwenen waren, alsof zij tot hetzelfde soort behoorden. Ik vrees, dat zij allen verloren zijn.

"Het spoor van de springbokken te volgen in de hoop ons vee weder te krijgen, zou eene nuttelooze onderneming geweest zijn. De arme dieren konden honderde mijlen ver voortgesleept zijn, voor het mogelijk was, hen van de groote kudde te scheiden."

Dit laatste ongeluk verergerde den toestand van den armen boer

niet weinig. Zijn vee was nu geheel weg. Alleen de koe en de paarden had hij nog overgehouden en voor deze hadden de antilopen geen enkelen grashalm overgelaten. Men beraadslaagde nu wat te doen, want langer te blijven was onmogelijk. Eindelijk kwam men overeen, dat men eenige nachtrust nemen en vroeg in den morgen vertrekken zou, om eene andere bron en eene streek op te zoeken, welke tot eene nieuwe nederzetting geschikt zou zijn.

A

Van Dijk zat reeds vroeg in den morgen in den zadel. Simson vergezelde hem, terwijl al de overigen bij den wagen bleven, om zijne terugkomst af te wachten. Zij reden bijna in een volkomen westelijke rigting en vonden tot huune groote blijdschap reeds na verloop van een uur geen spoor van antilopen meer; hoewel zij nog geen water aantroffen, groeide er toch overal gras. De boer zond nu Simson terug, om de andere paarden en de koe te halen en wees hem eene plaats aan, waar hij het vee moest laten grazen, terwijl hij zelf verder reed om water te zoeken.

Na eenige mijlen verder gereden te zijn, zag hij noordelijk een lange reeks heuvels, die zich in het Westen uitstrekten, zoo ver het oog reikte. Hoe meer hij den voet van deze keten heuvels naderde, des te meer voldeed hem het land. Het waren grasrijke vlakten, waarop zich hier en daar mimosaboschjes vertoonden.

Onder andere omstandigheden zou de boer zeer in zijn schik geweest zijn; maar wat hielpen hem nu al die heerlijke weiden, daar hij toch geen vee meer had! Intusschen was van Dijk, zoo als meer gezegd is, geen man, die zich ligt aan wanhoop overgaf. Hij had nu een plaats gevonden waar de paarden en de koe vooreerst voedsel konden vinden; als hij nu nog water vond, dan was hij ten minste vooreerst geholpen.

„Ha ha!” dacht hij, toen hij een vlugt Ranaqua patrijzen voor zich zag opvliegen. „Dat is een goed teeken, want deze vogels houden zich zelden ver van water op.” Het duurde ook niet lang of hij zag weêr andere opvliegen en zich in de nabijheid van een reusachtigen boom nederzetten. Terwijl hij den verbazenden omvang van dien boom uit de verte beschouwde, had zijn paard reeds herhaalde malen teekens van ongeduld gegeven; zoodra hij echter voortreed, was het

dier niet te houden, maar galloppeerde met uitgestrekte hals en al snuivend den weg op. Vijf minuten later verkwikten paard en ruiter zich aan het water eener kristal heldere bron. Van Dijk steeg af in de schaduw van een nwanaboom, een soort van vijgenboom, met groote bladeren. De stam van dit exemplaar was minstens twintig voet in doorsnede en wel twintig voet boven den grond beginnen zijne takken, die zich naar alle zijden in eene horizontale rigting uitstrekken. Door het digte loof ontwaarde van Dijk eivormige vruchten, zoo groot als kokosnoten. Hier en daar stonden nog meer boomen van dien aard op de vlakte en terwijl de boer zich in zijne schaduw verkwikte, moest hij erkennen, dat dit eene voortreffelijke plaats was, om er eene kraal te bouwen. Na zich zelf en zijn paard eenige rust gegund te hebben, begaf hij zich weder op weg en was binnen een paar uren bij de zijnen en vóór de zon onderging, had hij zijne tent onder den reusachtigen nwana opgeslagen.

Het groene tapijt, dat zich zoover het oog reikte, uitstreekte — het groene loof der boomen — de bloemen bij de bron — de donkerkleurige rotsen in de verte — dit alles te zamen vormde een heerlijk tafereel. Het plekje scheen allen te bevallen en de leeuwenjager had met bijzonder genoegen de sporen van dieren ontdekt, die naar zijn oordeel tot de grootste van Afrika behoorden.

Onder het maken van de noodige schikkingen en toebereidselen waren reeds acht dagen verlopen en ook deze dag liep ten einde. Nog maar eenige minuten — en de zon zou ondergaan. De paarden graasden nog altijd. Van Dijk had reeds eenige malen meenen op te merken, dat zij van oogenblik tot oogenblik wilder werden; eindelijk zag hij, dat zij dan eens met de poten op den grond stampten, dan eens een paar schreden ver liepen en teekens van toorn gaven.

Door den afstand kon hij niet ontdekken, waardoor zij zoo geplaagd werden; maar hij werd toch nieuwsgierig om te weten, wat de dieren toch eigenlijk deerde. Zoodra hij bij de paarden kwam, stond hij niet weinig verbaasd over hetgeen hij zag. Elk paard scheen door een bijenzwerm omringd te zijn.

Hij zag echter oogenblikkelijk dat het geen bijen, maar een kleiner

soort van insecten waren, niet ongelijk aan de bremsen, die in hunne vlugt eene verbazende snelheid ontwikkelen. Zij zweefden bij duizenden over de paarden en men zag ze met troepen op den kop, den hals, het ligchaam en de beenen van de arme dieren zitten. Inmiddels was ook de leeuwenjager genaderd.

„Om 's hemels wil — een nieuw ongeluk! De tsetsvlieg —; zij vermoordt uwe paarden, zoo als zij eenige jaren geleden ook mijne paarden en koeijen te gronde gerigt heeft.”

Nu besefte de boer zijn geheele ongeluk.

Reeds daags daarna vertoonden zich de gevolgen, want nog voor den middag waren de paarden aan het geheele lijf en vooral aan den kop gezwollen. De dieren vraten niet meer, maar tuimelden voort en gaven nu en dan hunne smart door een zacht gesteun te kennen. Van Dijk beproefde aderlatingen en meer andere middelen, maar alles te vergeefs; voor den beet van dit insect bestaat geen middel.

De tsetsvlieg.

De droefheid en verslagenheid van den armen boer waren groot. Hij was

in den loop van een jaar van trap tot trap armer geworden, en deze laatste ramp gaf hem den genadeslag. Behalve de koe bezat hij nu niets meer.

Zwijgend keerde men naar huis terug. Ter halver wege kwam beiden de waardige vriend, vroeger de deelgenoot van hunne eenvoudige genoegens, te gemoet, om nu ook het leed methen te dragen. De heer Marcus reikte den armen huisvader de hand en vermaande hem het oog te vestigen op den Hemelschen Vader, zonder wiens wil geen muschje op de aarde valt.

„Zie, oude vriend,” zeide de zendeling, „het gezonde, bloeiende voorkomen uwer kinderen en vraag u dan af, of gij reden hebt te wanhopen? Moed gevat. De Heer leeft! Uwe kinderen hebben u nog noodig en er zijn nog menschen, die er over nadenken, hoe gij te helpen zult zijn.”

De boer beantwoordde zijgend den handdruk van den zendeling en zeide eindelijk: „Waardige vriend, het is op dit oogenblik niet alleen het verlies van al mijne levende have, dat mij zoo treft, hoe groot dit ook zij; het is veel meer het besef, dat door het verlies van mijne

paarden nu alle hoop verloren is, om den togt ter opsporing van mijne verlorene kinderen te ondernemen. Ik ben geruïneerd, geheel geruïneerd! Wat moet zelfs in deze vruchtbare streek van de mijnen worden? - Wie zal nu in staat zijn de verlorenen te redden — want mijn hart zegt mij dat zij leven?"

„Dat zal Hij doen, die uit den hemel op u en de uwen nederziet! Beveel u in zijne handen aan!" antwoordde de zendeling, en besloot met allen te verzoeken zich met hem in het gebed te vereenigen.

„Gewis, het rein gebed werkt nooit gekende krachten!"

Dit had de boer altijd ondervonden, als hij der wanhoop nabij was. Hij had dan troost en hulp van boven afgesmeekt, en onderwerping en kalmte waren altijd het gevolg geweest. Nu stond hij den morgen na den noodlottigen dag, waarop hij van zijn laatste vee beroofd werd, van zijn leger op en begaf zich met Saul buiten de in aller haast opgerigte kraal. De beide mannen lieten hunne oogen over het weelderige landschap weiden, toen hunne aandacht getrokken werd door een groot dier, dat op eenigen afstand uit het kreupelhout te voorschijn gekomen was. Aanvankelijk hield van Dijk het voor een olifant. De jager had echter een beter gezigt en herkende in den kolossus met den langen hoorn, een kobaoba.

Simson, die den baas gevolgd was, had het dier naauwelijks gezien, of hij riep uit: „sjoekroe — een sjoekroe!" de naam, dien de inboorlingen aan den rhinoceros geven.

Er bestaan verschillende species van dit merkwaardige dier, een dier monsters, welke onze tegenwoordige scheppingsperiode als 't ware bij wijze van erfenis van de voorafgaande ontvangen heeft. Men kent er ongeveer acht, van welke er in het Zuiden van Afrika vier bestaan, die van elkander verschillen. Dat soort, hetwelk in het Noorden aangetroffen wordt, wijkt mede van zijne aanverwanten af, terwijl de groote indische weinig overeenkomst heeft met de zuid-afrikaansche familiën. Een bijzonder soort vormt de rhinoceros van Sumatra en die van Java, welke laatste zich weder van den eerstgenoemden onderscheidt.

Die rhinoceros, welke door middel van afbeeldingen, museums en

menageriën het meest bekend is, hoort in Indie te huis. Eene eigenaardigheid van deze soort zijn de zonderlinge plooijen en uitwassen van de huid, waardoor hij zich onderscheidt van de afrikaansche soorten, welke deze plooijen in de huid niet hebben, hoewel die bij sommige exemplaren wratachtig is; de abyssinische rhinoceros daarentegen heeft die plooijen in de huid wel en gelijkt in dit opzigt op de indische soort. De rhinocerossen van Sumatra en Java zijn klein in vergelijking met den indischen, wiens vaderland Siam en Cochin-China is.

De huid van den afrikaanschen rhinoceros is zonder plooijen of uitwassen, maar is daarom nog niet glad; zij is zoo dik en moeilijk te doorboren, dat een kogel van gewoon lood er soms plat op wordt. Men giet dus voor de jacht op dit dier kogels, die gedeeltelijk met tin vermengd zijn. De rhinoceros van Java gelijkt reeds meer op den indischen, om dat hij uitwassen op de huid en maar één hoorn heeft. Hij heeft echter niet de eigenaardige plooijen, welke den laatste karakteriseren. De rhinoceros van Sumatra heeft noch plooijen noch uitwassen. Zijne huid is met een weinig haar bedekt en zijne beide hoorns doen hem eenigzins op den tweehoornigen afrikaanschen gelijken.

Gordon Cumming noemt de vier zuid-afrikaansche soorten van rhinocerossen, die door de inboorlingen wel onderscheiden worden: borele,

De indische neushoorn of rhinoceros.

keitloa, mutsjotscho en kobaoba. De beide eersten zijn zwart, dat is, de kleur van hunne huid is grootendeels donker, terwijl de mutsjotscho en de kobaoba witte verscheidenheden zijn, daar hunne huid vuil wit is. De zwarte rhinocerossen zijn veel kleiner — naauwelijks half zoo groot als de anderen — en onderscheiden zich van deze zoowel ten opzichte van de lengte en den vorm van de hoorns, als in andere opzigten.

De hoorns van den borele staan, even als bij alle rhinocerossen op eene beenachtige massa boven de neusgaten, van waar het woord rhinoceros, zamengesteld uit de Grieksche woorden *ριν*, neus en *κερας*, hoorn.

Bij den borele staan deze hoorns regt op, een weinig naar achter gekromd en de een achter den ander. De voorste hoorn is de langste, zelden echter langer dan achttien duim, maar wordt dikwijls afgebroken of door schuren afgesleten, zoodat men geen twee rhinocerossen vindt, die in dit opzigt aan elkander gelijk zijn. De achterste hoorn is bij dit species alleen een soort van knol, terwijl daarentegen de beide hoorns bij den keitloa bijna even lang zijn.

Bij den mutsjotscho en den kobaoba bestaat de achterste hoorn bijna niet, maar de voorste overtreft bij de beide species dien van den keitloa en den borele. Bij den mutsjotscho is het dikwijls drie voet, bij den kobaoba soms vier voet lang. De hoorns van de beide laatsten zijn niet rugwaarts gekromd, maar staan vooruit, en daar zij beiden de koppen zeer laag houden, staat de lange scherpe punt dikwijls schier horizontaal. De zwarte rhinocerossen verschillen van de witte in het oogloopend door de lengte van den hals, de rigting van de ooren en in meer andere opzigten; ook is de levenswijs van beide species zeer verschillend. De eersten voeden zich hoofdzakelijk met de bladen en het jonge hout der doornstruiken, terwijl de laatsten van gras leven. De eersten zijn veel wilder, vallen menschen en dieren aan, zoodra zij deze ontdekken en schijnen soms over de struiken, die hun in den weg staan zoo woedend te worden, dat zij ze onder hunne voeten treden. De witte, hoewel alles behalve zachtmoedig, wanneer zij geplaagd worden, zijn echter veel minder woest; zij worden ligt vet en hun vleesch is zeer goed van smaak. De hoorns van de verschillende species worden door de inboorlingen tot verschillende einden gebezigd, want zij zijn vast, fijn en kunnen zeer schoon gepolijst worden. Van de langere hoorns maken de inboorlingen bijlen en laadstokken voor hunne jagtgeweren, van de korte hoorns drinkbekers en handvatsels voor kleine werktuigen. In Abyssinie en andere gedeelten van noordelijk

Afrika, waar men zwaarden gebruikt, maakt men van den hoorn der rhinocerossen ook gevesten.

Ook de huid wordt tot verschillende einden gebezigd, onder andereu tot het maken van zeker soort van zweepen, sjamboks genaamd, hoewel de huid van het rivierpaard tot dit doel nog beter geschikt is.

De rhinoceros is, hoewel geen waterdier, zooals het rivierpaard, toch een vriend van dit element en wordt zelden ver daarvan aangetroffen. Alle vier de soorten wentelen zich gaarne in het slijk en zijn gewoonlijk daarmede bezoedeld. Des daags ziet men ze meestal in de schaduw van eene mimosa slapend of toch werkeloos staande of liggende; eerst als het nacht geworden is, zwerven zij rond om voedsel of water te zoeken. Als men den rhinoceros onder den wind nadert, kan men hem zonder moeite nabij komen, daar zijne kleine, vonkelende oogen hem weinig dienst bewijzen; doch als de jager boven den wind is, wordt de rhinoceros hem al zeer spoedig gewaar, omdat hij een zeer scherp reuk heeft. Was zijn gezigt even goed als zijn reuk, dan zou het gevaarlijk zijn hem aan te vallen; want hij loopt hard genoeg, om bij den eersten aanval een paard in te halen.

De zwarte rhinoceros loopt het hardst. Men kan hem echter ontkomen, als men snel ter zijde springt en hem in zijne wilde woede voorbij rennen laat. De zwarte rhinoceros is in de streek van den schouder ongeveer zes voet hoog en volle dertien voet lang, terwijl de witte species nog grooter zijn. Een kobaoba is volle zeven voet hoog en ruim veertien voet lang. Geen wonder, dat zulk een reusachtig dier, dat in grootte op den olifant volgt, met zijn achttien duim breeden snuit, zijn langen, leelijken kop en zijn monsterachtig groot ligchaam bij den toeschouwer een indruk van kracht geeft, die, zooals sommigen beweren, nog grooter zijn moet dan die, welken de olifant te weeg brengt.

De kobaoba, die door onze kolonisten gezien werd, kwam juist uit het hout. Zonder zich op te houden stapte hij naar den waterpoel, oogenschijnlijk met het doel om te drinken. Deze poel was bijna rond en ongeveer honderd schreden in zijne middellijn. Zoodra de rhinoceros den oever bereikt had, ging hij tot aan de knieën in het water staan, dronk al snuivend en niezend, stak zijn breeden snuit met den hoorn in het water, plaste daarin, dat het begon te schuimen, ging er eindelijk in liggen en wentelde zich rond als een zwijn. Het water was zeer ondiep, zoodat het grootste gedeelte van zijn ligchaam boven

water was. De eerste gedachte van van Dijk en Berthold was, hoe men zich wel van hem zou kunnen meester maken, want zij hadden niet veel voorraad meer. Het beste plan was, het dier te bekruipen. Zij konden het zonder moeite nabij komen, want niet ver van de plek waar het in het water lag, was een vrij digt boschje. Waarschijnlijk zouden zij in hunne nadering door den kobaoba niet gemerkt worden, vooral daar hij zich op dit oogenblik zeer op zijn gemak scheen te gevoelen.

Reeds waren zij op het punt van aan hun plan gevolg te geven, toen Simson plotseling met eene fluisterende stem zeide:

„De klo! de klo!”

Van Dijk wist, dat de Hottentot daarmede zeggen wilde: „De olifant, de olifant!” Hij wendde dus het oog naar de plek, welke Simson hem aanwees.

Op het westelijke gedeelte van de vlakke vertoonde zich eene donkere massa, wier omtrekken scherp tegen den hemel afstaken. Het was een olifant. Men zag onmiddelijk dat hij zich naar het water begaf. Hoewel hij slechts langzaam ging, had hij weldra den korten afstand afgelegd en was spoediger op de plaats zijner bestemming, dan men zou gedacht hebben. Toen hij nog eenige schreden van het water verwijderd was, stond hij stil en bewoog zijn snuit in verschillende rigtingen. Plotseling bleef hij onbeweeglijk staan en scheen te luisteren. Na ongeveer eene minuut zoo gestaan te hebben, stapte hij weder op en den hollen weg in, waarmede men aan den poel kwam. Hij was nu geen drie honderd schreden van de jagers verwijderd, die hem volkomen zien konden. Zijn reusachtig ligchaam vulde den hollen weg bijna geheel en zijne lange, gele slag tanden, die meer dan drie ellen ver vooruitstaken, waren even opwaarts gekromd. Tot op dit oogenblik toe had de rhinoceros niets van de nadering van den olifant gemerkt, want de stap van dit groote dier is soms zoo zacht als de tred van eene kat.

Het reusachtige ligchaam van den olifant, die plotseling in den zonschijn kwam en een schaduw op den poel wierp, was echter duidelijk genoeg en bewoog den kobaoba met eene snelheid op te springen, welke men bij zulk een lomp, zwaar dier niet vermoed zou hebben. Tegelijk slaakte het een half knorrend half fluitend geluid, terwijl het te gelijk het water uit zijne neusgaten spoot. Ook de olifant liet zijn eigenaardigen, op het geluid van eene trompet gelijkenden kreet hooren en bleef staan, zoodra hij den rhinoceros in het gezicht kreeg. Beiden waren

door de onverwachte ontmoeting verrast en stonden gedurende eenige minuten onbeweeglijk, terwijl zij elkander met eene schijnbare verbaazing beschouwden. Die verbazing maakte evenwel spoedig plaats voor een gevoel van toorn en woede. Men kon duidelijk zien dat beider bloed in beweging kwam; want zoo als men weet, zijn deze beide reusachtige geslachten elkander steeds vijandig gezind.

De olifant kende zijn vijand zeer goed en wist, dat zijne krachten niet gering waren. Hij tastte hem dus niet zoo op het eerste oogenblik aan, maar scheen vooraf eens te willen overleggen. De uitslag was, dat zijn geduld zeer spoedig uitgeput raakte en weldra begon het gevecht met een aanval van zijne zijde. Terwijl hij zijne slag tanden stevig onder de schouders van zijne wederpartij zette, ligtte hij hem met eene verbazende kracht op en wierp hem ruggelings in het water.

De rhinoceros, zoo ruw aangetast, scheen gedurende een oogenblik verbijsterd; maar het duurde slechts enkele seconden of hij was weer op de been, en gereed den strijd te hervatten. De olifant had nu alle moeite, om de stooten van zijn hoorn te ontwijken.

Het gevecht werd in het water geleverd, doch de olifant, die merkte, dat zijn vijand hier al het voordeel van zijne stelling had, trok rugwaarts naar den hollen weg, waar hij met den kop naar het water gekeerd, den rhinoceros afwachtte. Ongelukkig voor hem waren zijne zijden in dezen hollen weg niet beschermd, zoo als hij waarschijnlijk gedacht had. De weg was daartoe niet diep genoeg, terwijl hij daarentegen door de beide wanden in de vrije beweging van zijn ligchaam gehinderd was. Naauwelijks had hij dan ook in dien weg post gevat, of de kobaoba kwam uit het water en bragt hem een stoot in de ribben toe. Een luide schreeuw van den olifant bewees, dat hij eene zware wonde bekomen had. In plaats van nu in den hollen weg te blijven, verliet hij dien en liep tot aan de knie in het water. Na in aller haast met zijn snuit zijn ligchaam nat gemaakt te hebben, snelde hij den oever weer op en zocht den rhinoceros, die echter nergens meer te zien was.

Zoodra de olifant zag dat zijn vijand verdwenen was, keerde hij in het water terug, waar hij tot aan de knieën in stond. Zijne bewegingen waren onrustig en hevig. Met zijn snuit zoog hij water op en besproeide zich daarmee den rug en de schouders. De jagers wisten zeer goed, dat hij woedend en dat het allergevaarlijkst was, zich op dit oogenblik voor hem te vertoonen.

En toch — hoewel er het leven mede gemoeid kon zijn, men besloot hem aan te vallen. Daartoe was het noodig hem zoo nabij mogelijk te komen. Allen zouden dan gelijktijdig vuur geven en zich plat op den grond werpen, om de uitwerking van hunne schoten waar te nemen.

Zonder er verder een woord over te wisselen, kropen zij door het struikgewas naar den westelijken oever van het water. Dit struikgewas liep echter niet onafgebroken voort en zij moesten dus voorzigtig van boschje tot boschje kruipen. Na ongeveer vijf minuten bereikten zij eenig kreupelhout niet ver van het water en waren den olifant nu vrij nabij gekomen. Zij kropen op handen en voeten en zonder gedruisch tot aan den zoom van het boschje, verwijderden de bladeren eenigzins en keken er door.

Het reusachtige viervoetige dier stond nu vlak voor hen, naauwelijks twintig schreden van hen af. Zij konden duidelijk zien, dat hij door den rhinoceros getroffen was; de wond was in de zijde en de jagers zagen, dat hij nu en dan den snuit naar de plaats wendde, waar de hoorn van den kobaoba hem geraakt had; het was duidelijk, dat de wonde hem pijn deed.

Op het oogenblik, dat de jagers zich gereed maakten om te schieten, maakte de olifant eene beweging, als of hij op het punt stond het water te verlaten.

Hij had zich bijna geheel omgekeerd. Zijn kop en het voorste gedeelte van zijn ligchaam bevonden zich reeds op het land, — de drie geweren waren op hem gerigt, toen men den kolossus op eenmaal zag wankelen en nedervallen.

Zoodra men merkte dat de olifant dood was, spoedden allen zich naar de plaats, waar hij lag. Ook van Dijk naderde en bleef met gekruiste armen in nadenken verzonken staan. De olifant was in dier voege gevallen, dat zijn kop buiten het water, op eene kleine zandbank lag. De oogen van den boer waren op de slagstanden van het dier gerigt en — begonnen te schitteren van hoop en blijdschap.

„Het is Gods hand!” zeide hij luide. „Welk een geluk! Welk een geluk!” De aangename rigting zijner gedachten volgende, kon de goede man die niet langer voor zich houden.

Hij wees met den vinger op de beide slagstanden en zeide: „ziet gij die schoone tanden? — Voor zoo veel ik er over oordeelen kan, is iedere tand mogelijk twintig pond waard.”

„Maar aan wien wilt gij die tanden verkoopen?” vroeg zijn vriend.

Wij zijn hier ver van de naastbijzijnde nederzetting. Wie zal er ons ossen of paarden of schapen voor geven? Het zou immers de moeite niet beloonen, twee tanden zoo ver te transporteren!"

"Twee tanden, neen," zeide de boer, "maar wel twintig — tweemaal, driemaal twintig. Er zijn hier olifanten genoeg, daarvan ben ik, naar de menigte sporen te oordeelen, overtuigd. Wij zijn allen goede schutters — waarom zouden wij van deze kostbare zegeteekenen niet veel meer kunnen opzamelen? En wij zullen dit doen. In deze gedachte, die daar plotseling bij mij opgekomen is, ontdek ik de hand Gods, die ons in onze ellende en nadat ik alles verloren heb, door dezen rijkdom schadeloos stellen wil. Zoodra wij een goeden voorraad ivoor bijeen hebben, vertrekt een onzer naar de hoofdnederzettingen, waar het nooit aan koopers voor dergelijke waren ontbreekt. Die zullen zich dan wel met paarden en ossen op weg begeven, om onzen buit te ontvangen en ons daarvoor te leveren wat wij wenschen en noodig hebben. Het zal ons dan aan niets ontbreken en zoodra wij maar weêr in het bezit van paarden zijn, zullen wij het spoor der geroofde kinderen volgen en als zij nog in leven zijn, zullen wij ze bevrijden, hetzij met list of met geweld!"

De mensch gelooft altijd gaarne wat hij wenscht, en allen waren dus dubbel verheugd, dat de boer, nog kort te voren zoo neêrslagtig, op eens weêr goeds moeds geworden was.

De boer had dus besloten olifantenjager te worden. Hij wist wel is waar, zeer goed, dat het niet zoo gemakkelijk was, zulke groote dieren te vellen en dat men in eenige weken en maanden geen groote hoeveelheden tanden kan bijeen krijgen; maar hij had zich voorgenomen, om er een jaar of langer aan te besteden en binnen dien tijd hoopte hij toch zijne doel te bereiken.

De nacht, die op deze gebeurtenis volgde, werd door allen regt vrolijk rondom het vuur doorgebracht en zoo als van zelf spreekt, praatte men bijna van niets dan van olifanten. Saul maakte van deze gelegenheid gebruik, om een zijner avonturen te vertellen.

TUSSEHEN TWEE STOELN.

"Ik was eens," zoo begon Saul, "op de olifantenjagt en had juist een heuvel beklommen, toen ik, in het rond ziende, een troep van vijf

mannelijke olifanten ontdekte, die ongeveer een mijl van mij af weidden. De wijfjes liepen een eind verder, ook met een troepje bij elkander. Terrein en wind waren mij gunstig en ik bereikte weldra eene rots in de nabijheid van de plek waar zich de troep bevond. Middelerwijl waren twee van den troep langzamerhand ongeveer zestig passen naderbij gekomen. Een hunner weidde met twee anderen niet ver van een doornachtigen boom. Ik mikte bedaard en joeg hem een kogel in de kop, vlak achter het oog. Met een luiden schreeuw draaide hij zich om, hetgeen mij gelegenheid gaf hem een tweeden kogel toe te zenden, die hem achter den schouder trof. Al de olifanten verwijderden zich met den meesten spoed in eene noordelijke rigting, waarbij hunne groote ooren zich bijna even snel bewogen als hunne beenen.

„Alvorens op nieuw te laden, liep ik naar den heuvel terug, om te zien wat er van hen geworden was. Toen ik den top bereikt had, ontwaarde ik de olifanten in een schaduwrijk bosschaadje. Er stond een reusachtige olifant bij den gewonden, waarschijnlijk een makker, die hem niet wilde verlaten. Weldra verscheen mijn volk en wij volgden nu den troep met voorzigtigheid. Toen wij dien op een paar honderd schreden na genaderd waren, werden zij ons gewaar en maakten zich in eene oostelijke rigting uit de voeten. De gekwetste olifant bleef iets achter en was weldra door de honden omringd, die door hun geblaf zijne aandacht gelukkig van mij afrokken. Ik reed tusschen hem en den vlugtenden troep en steeg van het paard, om op een afstand van veertig schreden op hem te vuren. Mijn paard maakte zich echter bang voor den reus. Ik kon het ter naauwernood meester blijven en het rukte voortdurend aan den teugel zoo dikwijls ik eene poging deed om te vuren. Eindelijk slaagde ik er in om te schieten, doch toen ik weder op wilde stijgen, liet het paard het niet toe en hoe meer moeite ik deed om het tot bedaren te brengen, des te meer naderde het den gekwetsten olifant. Op dit oogenblik hoorde ik iets naderen en zag weldra een tweeden olifant dicht achter mij, in wien ik onmiddelijk den makker herkende, die met opgeheven snuit en onder het slaken van een schellen kreet op mij afkwam. Hij zat een ouden, zwarten, geheel dooven patrijshond na, die voor hem uitliep, zonder te vermoeden wat achter hem gebeurde. Overtuigd, dat hij het op mij, minder dan op mijn paard gemunt had, besloot ik dit niet los te laten, maar veelmeer den teugel van het wederspannige dier stevig vast te houden. Gelukkig trokken de honden de aandacht van den olifant voortdurend af en juist toen hij

mij kort op de hielen gekomen was, slaagde ik er in weder in den zadel te komen. Het was ook hoog tijd, want op het oogenblik dat ik mijn paard had beklommen, waren de olifanten mij zoo nabij gekomen, dat ik elk oogenblik vreesde door een hunner bereikt te worden. Gelukkig kwam het zoo ver niet, doch het scheelde niet veel. Toen ik maar eens weder te paard zat, was ik spoedig buiten gevaar. De gewonde olifant

Tusschen twee stoelen.

kon mij niet ontgaan. Wij vonden hem een paar dagen later, ongeveer eene mijl van de plaats waar ik hem geschoten had, doodelijk gekwetst.”

Hoewel het vleesch van den olifant eetbaar is, wordt echter alleen de snuit voor eene bijzondere lekkernij gehouden. Hij heeft ongeveer den smaak van ossentong. Het vaderland der groote olifanten geslachten, die in meer dan één opzicht van elkander verschillen, is Azie en Afrika. De aziatische of indische olifant is de kleinste. Hij bereikt zelden eene grootere hoogte dan tien of twaalf voet, terwijl de afrikaansche, volgens het eenparige getuigenis van de reizigers, de hoogte van zestien voet bereikt. Beide soorten verschillen hoofdzakelijk in het aantal hoefnagels, hebbende de indische olifant er vier of vijf aan de achterpoten en de afrikaansche niet meer dan drie. Ook verschillen zij met opzicht tot de ooren en de slaglanden. De ooren van den afrikaanschen zijn zeer groot, die van den aziatischen zijn oneindig minder van omvang; de slaglanden van den afrikaanschen, wiens kop rond is, terwijl die van den aziatischen een langwerpigen vorm heeft, wegen soms tweehonderd pond; bij den laatsten gaan zij zelden het gewigt van honderd pond te boven. De afrikaansche wijfjes olifant heeft meestal geen slaglanden, bij den aziatischen daarentegen treft men ze meestal aan, hoewel ze kleiner zijn dan bij de mannetjes.

De Aziaten verdeelen de olifanten in twee species. De eene, bekend onder den naam koemarie, is een stevig dier met een grooten snuit en korte beenen; de andere, merghi genaamd, bereikt eene grootere hoogte, is echter minder corpulent en ook niet zoo sterk. Tusschen de koemarie en de merghi zijn verschillende overgangsrassen. Soms treft men ook witte olifanten aan. Deze worden in vele landen van Azie hoog gewaardeerd, hier en daar zelfs bijgeloovig vereerd en met aanzienlijke sommen betaald.

De indische olifant bewoont het grootste gedeelte der zuidelijke landen van Azië, met inbegrip van de groote eilanden Ceylon, Java, Sumatra, Borneo enz., terwijl de afrikaansche tegenwoordig alleen in het midden en in het Zuiden van dit werelddeel aangetroffen wordt. Abyssinie in het Oosten en de Senegal in het Westen zijn zijne noordelijke grenzen en nog voor weinige jaren zwierf hij tot in de nabijheid van de Kaap de Goede Hoop. Het is van algemeene bekendheid, dat de olifant in bovengenoemde aziatische landen reeds sedert lang door den mensch afgerigt werd en daar tot de huisdieren behoort.

De afrikaansche olifant is niet zoo ligt tam te maken als de indische,

hoewel hij daarom nog niet ontembaar is. Men heeft er reeds proeven mede genomen en wel in grooteren maatstaf. De olifanten der kartaagsche troepen behoorden tot deze soort.

De gewone stap van den olifant staat in snelheid gelijk met den draf van een paard; draaft hij echter, dan moet het paard galopperen, zoo het hem bijblijven wil. Hoe lomp hij ook zijn moge, zijne beweging is ligt, namelijk als hij vooruit snelt; zijdelingsche wendingen zijn echter zijne zaak niet en daarom kan men hem door een zijsprong ligt ontwijken. Hij is ook, in weerwil van zijne zwaarte, een goed zwemmer, waarbij zijn snuit hem voortreffelijke diensten bewijst, want hij houdt dien in dat geval hoog opgeheven en vergemakkelijkt zich daardoor het ademen. Als hij loopt legt hij hem achterwaarts over den kop en als hij slaapt, steekt hij hem in den bek of drukt hem vast op den grond, ten einde er geen muizen, vliegen of andere kleine dieren zouden inkruipen; want als zulk een diertje in zijn snuit kruipt en niet meer geloosd kan worden, wordt de olifant razend en schiet er soms het leven bij in.

Het wijfje van den olifant brengt maar één jong te gelijk ter wereld, dat twee en meer jaren zuigt. Bij zijne geboorte is het ongeveer zoo groot als een varken. Als zulk een dier gezond is, in den staat van vrijheid verkeert en een natuurlijken dood sterven kan, wordt het meer dan honderd vijftig jaar oud. Aan de minsten echter valt dit geluk te beurt, want zij hebben in de tijgers en leeuwen, vooral evenwel in de menschen, gevaarlijke vijanden, die hen onvermoeid naar het leven staan.